ZESZYTY NAUKOWE UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
MCCCXII – 2010

Prace Historyczne z. 137

JAROSŁAW JASTRZĘBSKI

INSTYTUCJA ZEBRANIA OGÓLNEGO PROFESORÓW W PAŃSTWOWYCH SZKOŁACH AKADEMICKICH II RZECZYPOSPOLITEJ

WPROWADZENIE

Instytucja zebrania ogólnego profesorów była specyficznym tworem prawa akademickiego II Rzeczypospolitej[1]. Można by rzec, że stanowiła swego rodzaju wyróżnik tego prawa, charakterystyczny właśnie dla okresu międzywojennego. Co prawda, przez krótki powojenny czas, do 1947 roku, obowiązywały jeszcze przepisy sprzed wybuchu wojny, ale należy to traktować jako okres przejściowy. Później, ani w Polsce komunistycznej[2], ani w III Rzeczypospolitej[3], nie przewidywano już istnienia takiego organu uczelnianego w prawodawstwie państwowym, tym samym przypisując go trwale do czasów dwudziestolecia międzywojennego. I w ten sposób czyniąc też istnienie instytucji zebrania ogólnego profesorów jedną z cech charakterystycznych prawa akademickiego II Rzeczypospolitej, choć zapewne nie taka była intencja jej ustanowienia.

---

[1] System szkolnictwa akademickiego w II Rzeczypospolitej, które było szczególnym i uprzywilejowanym rodzajem szkolnictwa wyższego, opierał się kolejno na dwóch akademickich ustawach ustrojowych: *Ustawie z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494) – od 15 września 1920 roku do 31 sierpnia 1933 roku oraz *Ustawie z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247) – od 1 września 1933 roku do zajęcia terytorium państwa przez Niemcy i Związek Radziecki w 1939 roku.
Uwaga redakcyjna: Dz.U. – „Dziennik Ustaw", M.P. – „Monitor Polski".

[2] System szkolnictwa wyższego w Polsce komunistycznej (1944–1989) opierał się kolejno na pięciu ustrojowych aktach prawnych: *Ustawie z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247) – do 29 października 1947 roku, *Dekrecie z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego* (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415) – od 30 października 1947 roku do 6 lutego 1952 roku, *Ustawie z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki* (Dz.U. z 1952 r. Nr 6, poz. 38) – od 7 lutego 1952 roku do 19 listopada 1958 roku, *Ustawie z dnia 5 listopada 1958 r. o szkołach wyższych* (Dz.U. z 1958 r. Nr 68, poz. 336) – od 20 listopada 1958 roku do 31 sierpnia 1982 roku oraz *Ustawie z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. z 1982 r. Nr 14, poz. 113) – od 1 września 1982 roku.

[3] System szkolnictwa wyższego w III Rzeczypospolitej (od 1989) opiera się jak do tej pory kolejno na trzech ustrojowych aktach prawnych: *Ustawie z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. z 1982 r. Nr 14, poz. 113) – do 26 września 1990 roku, *Ustawie z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. z 1990 r. Nr 65, poz. 385) – od 27 września 1990 roku do 31 sierpnia 2005 roku oraz *Ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365) – od 1 września 2005 roku.

Za cezurę początkową naszych rozważań przyjmiemy 15 września 1920 roku, czyli dzień wejścia w życie *Ustawy z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich*[4], która była pierwszym aktem prawnym wprowadzającym jednolity system szkolnictwa akademickiego na ziemiach odrodzonego państwa polskiego. Nie oznaczało to oczywiście, że szkolnictwo to było tworzone od nowa. Wręcz przeciwnie, prawodawca jedynie likwidował panujący chaos, związany z brakiem jakiegokolwiek formalnego, wspólnego punktu odniesienia. Uczelnie, którym prawo państwowe przyznało w 1920 roku status akademicki, działały do tego momentu w bardzo różnych warunkach prawnych. Część uczelni, zresztą tych o najistotniejszym znaczeniu dla odbudowującego się szkolnictwa wyższego w niepodległej Polsce, działało na podstawie przepisów austriackich, dotyczyło to terenów byłego Królestwa Galicji i Lodomerii. Przy czym szczególne znaczenie miały tu trzy największe uczelnie: Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, Uniwersytet Jagielloński i Politechnika Lwowska, których zasoby kadrowe musiały w pierwszych latach niepodległości uzupełniać niedobory w personelu naukowym pozostałych szkół akademickich, utworzonych lub reaktywowanych w latach 1915–1919. Uczelnie na terenach po pozostałych zaborcach działały, opierając się jedynie na swoich statutach, nadawanych lub zatwierdzanych, w różnych okresach, przez różne władze polskie, w sposób indywidualny, bo jednolitych przepisów państwowych po prostu nie było. Uniwersytet Warszawski i Politechnika Warszawska, uczelnie byłego Królestwa Polskiego, uzyskały narodowy charakter dopiero w 1915 roku. Na terenach zaboru pruskiego polskich szkół wyższych nie było. A Uniwersytet Poznański powstał w 1919 roku i dopiero kształtował swoje struktury organizacyjne. Znakomitym przykładem sytuacji „w czasach pionierskich" może być Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie, reaktywowany również w 1919 roku i działający na podstawie statutu tymczasowego, nadanego... rozkazem (Nr 13588/223) Naczelnego Wodza Wojsk Polskich Józefa Piłsudskiego 11 października 1919 roku[5].

W sumie, według stanu na dzień 15 września 1920 roku, było w Polsce teoretycznie 10 państwowych szkół akademickich: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie[6], Uniwer-

---

[4] *Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich* – Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494. Ogłoszona 10 sierpnia 1920 roku. Weszła w życie 15 września 1920 roku. Nowelizowana 9 razy, ale tylko do czterech aktów zmieniających odwołujemy się w naszych rozważaniach: *Ustawy z dnia 16 lipca 1924 r. o zmianie niektórych przepisów ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich (Dz.U. Rz. P. Nr 72, poz. 494)* (Dz.U. z 1925 r. Nr 2, poz. 10), *Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o stosunku służbowym profesorów państwowych szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół* (Dz.U. z 1928 r. Nr 24, poz. 204), *Ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie* (Dz.U. z 1932 r. Nr 30, poz. 305) oraz *Ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247). Wydano do niej dwa akty wykonawcze, ale tylko do jednego odwołujemy się w niniejszej pracy: *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 13 stycznia 1921 r. w przedmiocie zmiany nazwy „Szkoła Politechniczna we Lwowie" na „Politechnika Lwowska"* (M.P. z 1921 r. Nr 23, poz. 60). Uchylona 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

Uwaga redakcyjna: autor uwspółcześnił pisownię słowa „akademji", występującą przeważnie właśnie w tej formie w tytułach państwowych aktów prawnych i statutów uczelnianych.

[5] *Statut Tymczasowy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, Wilno 1919.

[6] J. Dybiec, *Uniwersytet Jagielloński 1918–1939*, Kraków 2000; K. Stopka, A. Banach, J. Dybiec, *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 2000.

sytet Stefana Batorego w Wilnie, Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie[7], Uniwersytet Warszawski[8], Uniwersytet Poznański, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Szkoła Politechniczna we Lwowie[9] (od 29 stycznia 1921 roku Politechnika Lwowska[10]), Politechnika Warszawska, Akademia Weterynarii we Lwowie (od 12 grudnia 1922 roku Akademia Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie[11]) i Akademia Górnicza w Krakowie[12]. Faktycznie jednak placówek tych było początkowo 9, gdyż uczelnia wileńska, skutkiem reperkusji wojny polsko-radzieckiej (1919–1920), została w pełni objęta prawodawstwem Rzeczypospolitej Polskiej dopiero w 1922 roku.

Do końca trwania II Rzeczypospolitej nadanie statusu państwowej szkoły akademickiej mogło nastąpić wyłącznie drogą ustawy podjętej na wniosek rządu[13]. Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie uzyskała go dopiero 14 stycznia 1925 roku[14]. Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie stała się nią 12 kwietnia 1932 roku[15] (pełne prawa akademickie przyznano jej dopiero 1 marca 1934 roku[16]). Poprzednio zaś działała pod nazwą Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie, utworzonej ustawą 8 kwietnia 1922 roku[17]. Wreszcie 1 września 1933 roku status szkoły akademickiej nabyła Akademia Stomatologiczna w Warszawie[18] (jednak pełnię praw akademickich rozciągnięto na nią 1 stycznia 1937 roku[19]). Liczba państwowych szkół akademickich wynosiła odtąd 13 i nie uległa już zmianie do końca okresu międzywojennego. System szkolnictwa akademickiego II Rzeczypospolitej, nie licząc drobniejszych zmian, przeszedł jedną, bardzo gruntowną reformę,

---

[7] J. Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret uczelni kresowej*, Kraków 2007.

[8] J. Miziołek, *Uniwersytet Warszawski: dzieje i tradycja*, Warszawa 2005.

[9] Z. Popławski, *Politechnika Lwowska w latach 1844–1945. Rodowody katedr, wykaz nauczycieli akademickich, dziedzictwo*, Kraków 1999; idem, *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844–1945*, Wrocław 1992.

[10] *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 13 stycznia 1921 r. w przedmiocie zmiany nazwy „Szkoła Politechniczna we Lwowie" na „Politechnika Lwowska"* – M.P. z 1921 r. Nr 23, poz. 60. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 29 stycznia 1921 roku.

[11] L. Lewandowski, *Akademia Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie*, „Semper Fidelis", Nr 3 (20), Wrocław 1994, s. 9–15, strona internetowa: www.lwow.com.pl/semper/wet.html.

[12] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.

[13] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[14] *Ustawa z dnia 16 lipca 1924 r. o zmianie niektórych przepisów ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich (Dz.U. Rz. P. Nr 72, poz. 494)* – Dz.U. z 1925 r. Nr 2, poz. 10. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 14 stycznia 1925 roku. Uchylona 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

[15] *Ustawa z dnia 18 marca 1932 r. o Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie* – Dz.U. z 1932 r. Nr 30, poz. 305. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 12 kwietnia 1932 roku.

[16] *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 lutego 1934 r. o organizacji Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie* – Dz.U. z 1934 r. Nr 16, poz. 126. Ogłoszone 28 lutego 1934 roku. Weszło w życie 1 marca 1934 roku. Uchylone 30 października 1947 roku *Dekretem z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego* (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415).

[17] *Ustawa z dnia 23 marca 1922 r. o Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie* – Dz.U. z 1922 r. Nr 24, poz. 197. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 8 kwietnia 1922 roku. Uchylona 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

[18] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[19] *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 grudnia 1936 r. o organizacji Akademii Stomatologicznej w Warszawie* – Dz.U. z 1937 r. Nr 1, poz. 6. Ogłoszone 7 stycznia 1937 roku. Weszło w życie 1 stycznia 1937 roku. Uchylone 30 października 1947 roku *Dekretem z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego* (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415).

dokonaną *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich*, obowiązującą formalnie od 1 września 1933 roku do 29 października 1947 roku[20].

Zasadniczym przywilejem szkół akademickich, odróżniającym je od innych uczelni wyższych, było wyłączne prawo do nadawania stopni naukowych, choć należy również wspomnieć o przywilejach honorowych. Pierwszym było prawo do używania w nazwie jednej z zastrzeżonych formuł: uniwersytet, wszechnica, politechnika, szkoła główna albo akademia. Drugim była podległość odrębnemu ustawodawstwu akademickiemu[21]. Wreszcie ostatnim był niewątpliwy prestiż związany z przynależnością do grupy szkół o najwyższym poziomie kształcenia i największym społecznym poważaniu.

Bardzo istotne dla naszych dalszych rozważań jest rozróżnienie szkół wielowydziałowych i jednowydziałowych. Większość uczelni państwowych należała zasadniczo do grona tych pierwszych, w tym wszystkie uniwersytety, politechniki, szkoła główna oraz od 1921 roku Akademia Górnicza[22]. Szkołami jednowydziałowymi były Akademia Medycyny Weterynaryjnej, Akademia Stomatologiczna, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie oraz od 1929 roku Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie[23]. Interesują nas dwa skutki owego podziału. Po pierwsze, uczelnie jednowydziałowe były traktowane przez prawo państwowe w sprawach wydziałowych tak, jakby w całości stanowiły jeden wydział. Po drugie, istniała wyraźna różnica między tymi dwoma typami szkół w zakresie struktury organizacyjnej[24].

CHARAKTERYSTYKA INSTYTUCJI ZEBRANIA OGÓLNEGO PROFESORÓW

Zmiany w prawodawstwie państwowym determinujące wprowadzenie lub usunięcie ze struktury organizacyjnej uczelni zebrania ogólnego profesorów wymagały zmian sta-

---

[20] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247. Ogłoszona 29 kwietnia 1933 roku. Weszła w życie 1 maja 1933 roku (a w pelnym zakresie 1 września 1933 roku). Nowelizowana 5 razy, ale w naszych rozważaniach odwołujemy się tylko do jednego aktu nowelizującego – *Ustawy z dnia 2 lipca 1937 r. o zmianie ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1937 r. Nr 52, poz. 406). Ujednolicana raz *Obwieszczeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 8 listopada 1937 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1938 r. Nr 1, poz. 6). Wydano do niej około 40 aktów wykonawczych, ale tylko do siedmiu odwołujemy się w niniejszej pracy: *Rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 kwietnia 1933 roku o stowarzyszeniach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 30, poz. 259), *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 lutego 1934 r. o organizacji Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie* (Dz.U. z 1934 r. Nr 16, poz. 126), *Rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 kwietnia 1936 roku o sposobie postępowania habilitacyjnego w państwowych szkołach akademickich* (Dz.U. z 1936 r. Nr 38, poz. 290), *Rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 grudnia 1936 r. o organizacji Akademii Stomatologicznej w Warszawie* (Dz.U. z 1937 r. Nr 1, poz. 6) oraz *Rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 października 1937 roku o stowarzyszeniach akademickich* (Dz.U. z 1937 r. Nr 78, poz. 572). Uchylona 30 października 1947 roku *Dekretem z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego* (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415).

[21] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[22] Utworzono wtedy: Wydział Górniczy i Wydział Hutniczy.

[23] Zlikwidowano wtedy podział, istniejący w latach 1922–1929, na: Wydział Malarstwa i Rzeźby oraz Wydział Architektury.

[24] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

tutowych. Zmiany te wymagały zaś dodatkowo zatwierdzenia przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i dopiero wtedy uzyskiwały moc obowiązującą. Z tego powodu pomiędzy wejściem w życie przepisów państwowych a uzyskaniem mocy prawnej przez, oparte na ich podstawie, przepisy statutowe, musiał z konieczności zajść kilkumiesięczny poślizg, którego długość była różna dla każdej uczelni. Terminy podawane w niniejszej pracy odnoszą się zasadniczo do mocy prawnej przepisów państwowych i w odniesieniu do konkretnych uczelni muszą być indywidualnie weryfikowane co do momentu rzeczywistego pojawienia się omawianej instytucji w strukturze organizacyjnej danej placówki.

W dziejach zebrania ogólnego profesorów w II Rzeczypospolitej jako instytucji prawnej da się wyodrębnić trzy okresy, biorąc pod uwagę obowiązkowość jej istnienia w strukturze organizacyjnej szkół akademickich. Pierwszy okres fakultatywności częściowej obejmował lata 1920–1933, drugi okres obligatoryjności pełnej dotyczył lat 1933–1937, a ostatni obligatoryjności częściowej to lata 1937–1939.

Fakultatywność częściowa od 15 września 1920 roku do 31 sierpnia 1933 roku polegała na tym, że organ ten mógł, ale nie musiał, być ustanowiony w wielowydziałowych szkołach akademickich. A w szkołach jednowydziałowych jego kompetencje obligatoryjnie wykonywała rada wydziałowa, zatem i istnienie w nich zebrania ogólnego profesorów nie miałoby żadnego sensu (chyba że jako ciała o charakterze doradczym). W szkołach akademickich, których statuty nie przewidywały zebrania ogólnego profesorów, wszystkie jego uprawnienia, z wyłączeniem wyboru rektora, przechodziły na senat w uczelniach wielowydziałowych, a na radę wydziałową w uczelniach jednowydziałowych[25]. Wprowadzenie tej instytucji do struktury organizacyjnej uczelni wielowydziałowej następowało postanowieniami statutu danej placówki. Przy czym uczelnie mogły zmieniać raz podjętą decyzję w tej sprawie poprzez stosowne modyfikacje statutowe[26]. Przykładowo: *Statut Akademii Górniczej w Krakowie z 18 października 1926 r.* przewidywał istnienie zebrania ogólnego profesorów[27], a *Statut Uniwersytetu Poznańskiego z 28 stycznia 1921 r.* nie przewidywał jego funkcjonowania[28]. Z kolei wiadomo, że Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie miał przez pewien czas w swoich strukturach zebranie ogólne profesorów, które statut z 5 czerwca 1929 roku zlikwidował[29].

Obligatoryjność pełna od 1 września 1933 roku do 13 lipca 1937 roku oznaczała, że wszystkie szkoły akademickie, zarówno jedno-, jak i wielowydziałowe, musiały obowiązkowo posiadać zebranie ogólne profesorów w strukturze władz samorządowych. Jednak w szkołach jednowydziałowych posiadało ono znacznie szersze uprawnienia, gdyż równolegle wykonywało zadania rady wydziałowej, a nawet senatu, jeżeli dana uczelnia zrezygnowała z dobrowolnej możliwości ustanowienia tego ostatniego[30].

Obligatoryjność częściowa od 14 lipca 1937 roku do końca II Rzeczypospolitej polegała na tym, że obligatoryjnie zebranie ogólne profesorów funkcjonowało tylko w szko-

---

[25] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.

[26] Ibidem.

[27] *Statut Akademii Górniczej w Krakowie*, Kraków 1930.

[28] *Statut Uniwersytetu Poznańskiego*, Poznań 1921.

[29] *Statut Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie*, Lwów 1929 (lub nieco później).

[30] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

łach wielowydziałowych, natomiast w szkołach jednowydziałowych jego rolę odgrywała instytucja zwana radą profesorów, zresztą o prawie identycznym charakterze[31].

Jeżeli statut szkoły akademickiej przewidywał istnienie zebrania ogólnego profesorów, było ono najwyższym organem władzy tej uczelni. Organ ten zaliczano do grupy samorządowych władz szkoły akademickiej, obok senatu, rady wydziałowej, rektora i dziekana. Z tego tytułu posiadał prawo do używania pieczęci opatrzonej herbem państwa[32].

SKŁAD ZEBRANIA OGÓLNEGO PROFESORÓW

Państwowym szkołom akademickim w II Rzeczypospolitej przyznano szeroki zakres autonomii wewnętrznej i własny samorząd, którego jednym z organów było zebranie ogólne profesorów[33]. Jednak na wstępie wymaga wyjaśnień zagadnienie podmiotu politycznego, którego ten samorząd był reprezentantem, czyli grupy uprawnionej do tworzenia lub wyłaniania jego organów stanowiących. Dla osób znających system szkolnictwa wyższego III Rzeczypospolitej porównanie z Polską międzywojenną może być pod tym względem nieco szokujące. Obecnie bowiem[34] w zarządzaniu uczelnią uczestniczą: nauczyciele akademiccy wszystkich szczebli, studenci wszystkich stopni (doktoranci, magistranci i licencjanci) i pracownicy administracyjni wszystkich stanowisk[35]. W II Rzeczypospolitej owa grupa posiadająca prawa polityczne w uczelni akademickiej była o wiele węższa i sprowadzała się do profesorów oraz docentów, a i to na nierównych zasadach. Pozostali nauczyciele, pracownicy administracyjni, jak i uczniowie akademiccy wszystkich kategorii nie brali udziału, w symboliczny nawet sposób, w sprawowaniu władzy nad uczelnią[36]. Jest to niezwykle istotne i stanowi źródło olbrzymich różnic w strukturach wewnętrznych organów kolegialnych pomiędzy czasami dwudziestolecia międzywojennego a czasami nam współczesnymi. Nawiasem mówiąc, dotyczy to także organów, które i wówczas, i obecnie istniały w instytucjach akademickich, a mowa tu o senacie oraz radzie wydziałowej (radzie wydziału). To właśnie zbiór osób stanowiących podmiot polityczny uczelni akademickiej determinowały również skład zebrania ogólnego profesorów.

Od 15 września 1920 roku do 31 sierpnia 1933 roku zebranie ogólne profesorów składało się z: profesorów honorowych, profesorów zwyczajnych, profesorów nadzwyczajnych oraz tych docentów, którzy wchodzili w skład rad wydziałowych danej szkoły akademickiej. Przy czym uprawnienia wszystkich członków były takie same. Od 1 września 1933 roku do 13 lipca 1937 roku zebranie ogólne profesorów tworzyli: profesorowie zwyczajni i nadzwyczajni oraz delegaci docentów z wydziałów, w liczbie okre-

---

[31] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247 oraz *Ustawa z dnia 2 lipca 1937 r. o zmianie ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* – Dz.U. z 1937 r. Nr 52, poz. 406. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 14 lipca 1937 roku. Uchylona 30 października 1947 roku *Dekretem z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego* – Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415.

[32] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[33] Ibidem.

[34] Pisane w lutym 2009 roku.

[35] *Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* – Dz.U. z 2005 r. Nr 164, poz. 1365.

[36] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

ślonej statutem danej szkoły akademickiej. zebranie ogólne profesorów mogło rozszerzyć swój skład o profesorów innych szkół akademickich, o ile wykładali oni również w zainteresowanej uczelni. Utracili członkostwo profesorowie honorowi. Zmienił się również sposób wyłaniania reprezentantów docentów. Zamiast automatycznego włączania w skład zebrania ogólnego profesorów ich przedstawicieli w radach wydziałowych odtąd byli oni wybierani odrębnie. Pojawiła się również opcja fakultatywnego poszerzenia składu członkowskiego[37]. Od 14 lipca 1937 roku zebranie ogólne profesorów mogło rozszerzyć swój skład także o: profesorów honorowych, profesorów kontraktowych i zastępców profesorów. Tym samym profesorowie honorowi mogli ponownie uzyskać członkostwo w tym organie, jednak należy podkreślić, że zależne to było od indywidualnej, statutowej decyzji każdej uczelni. Jednocześnie pozostawiono statutowi szkoły określenie uprawnień tych członków zebrania ogólnego profesorów, którzy nie zajmowali stanowisk profesora zwyczajnego albo nadzwyczajnego. Stąd można wnosić, że uprawnienia pozostałych członków tego organu mogły być ograniczone względem profesorów etatowych[38].

POSIEDZENIA ZEBRANIA OGÓLNEGO PROFESORÓW

Przewodniczącym zebrania ogólnego profesorów był z urzędu rektor. W zastępstwie rektora funkcję przewodniczącego mógł sprawować prorektor, a w ostateczności zastępca prorektora, co mogło nastąpić z upoważnienia rektora albo w przypadku rektorskiego wakatu. Rektor był również głównym wykonawcą uchwał zebrania ogólnego profesorów[39].

Pierwsza akademicka ustawa ustrojowa bardzo szczegółowo określała zasady proceduralne zwoływania i przebiegu posiedzenia zebrania ogólnego profesorów. Termin zwyczajnego posiedzenia i jego porządek obrad ustalał przewodniczący. Również on zwoływał posiedzenie, zawiadamiając imiennie, co najmniej na 24 godziny przed rozpoczęciem, wszystkich członków zebrania ogólnego profesorów, nieprzebywających na urlopie, o terminie i porządku obrad. Prawidłowe zawiadomienie było warunkiem ważności uchwał podjętych na posiedzeniu. Na wniosek przewodniczącego zebranie ogólne profesorów, jednomyślnie, mogło wyrazić zgodę na rozpatrzenie sprawy niewymienionej w porządku obrad, z wyłączeniem spraw personalnych oraz dotyczących nieobecnego członka. Przewodniczący był zobowiązany zwołać nadzwyczajne posiedzenie zebrania ogólnego profesorów na wniosek co najmniej jednej rady wydziałowej.

Zebranie ogólne profesorów wyrażało swą wolę w formie uchwały. Uchwałę podejmowało bezwzględną większością głosów, w obecności co najmniej połowy członków, w tym przewodniczącego. Jeżeli jednak głosowanie było jawne i zachodziła równość głosów, przewodniczącemu przysługiwał dodatkowy głos rozstrzygający. Jedynie wniosek do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o usunięcie profesora z katedry wymagał większości kwalifikowanej dwóch trzecich głosów, przy czym do kworum nie wliczało się głosów wstrzymujących. Głosowania były jawne, z wyłączeniem spraw personalnych oraz innych spraw, o ile z wnioskiem o utajnienie

[37] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.
[38] Dz.U. z 1937 r. Nr 52, poz. 406.
[39] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

głosowania wystąpiło co najmniej 25% obecnych na posiedzeniu członków zebrania ogólnego profesorów[40].

Od 1 września 1933 roku zasady funkcjonowania zebrania ogólnego profesorów określał indywidualnie statut każdej uczelni. Jest to dowodem, że reforma 1933 roku nie była aż tak jednokierunkowa w ograniczaniu autonomii szkół akademickich i przynajmniej w niektórych sprawach, zapewne mniej istotnych dla władz sanacyjnych, ową autonomię wręcz zwiększała[41].

Przewodniczący miał prawo zgłoszenia umotywowanego weta zawieszającego do uchwały zebrania ogólnego profesorów, zobowiązany był jednak w takim przypadku poddać uchwałę do ponownego rozpatrzenia[42]. Do 31 sierpnia 1933 roku miał na to 14 dni[43]. Od 1 września 1933 roku prawo weta zostało nieco ograniczone, można je było zastosować ze względu na interes publiczny lub dobro szkoły, zaś termin obligatoryjnego przedłożenia zawetowanej uchwały do powtórnego rozpatrzenia określany był odrębnie w regulaminie każdego zebrania ogólnego profesorów. Co więcej, o ile poprzednio prawo weta przyznane było przewodniczącemu, o tyle nowe przepisy wyraźnie określiły rektora jako jedynego uprawnionego w tej kwestii[44].

Od 15 września 1920 roku do 31 sierpnia 1933 roku jeżeli zebranie ogólne profesorów powtórnie przyjęło taką uchwałę, przewodniczący nie mógł ponownie założyć na nią weta[45]. Od 1 września 1933 roku w razie uchwalenia zawetowanej uchwały po raz drugi rektor przekazywał ją Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który mógł ją podtrzymać lub ostatecznie uchylić[46].

Z każdego posiedzenia zebrania ogólnego profesorów sporządzano sprawozdanie przesyłane do wiadomości Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego[47]. Zapewne najczęściej sprowadzało się to do przekazania protokołu z posiedzenia.

KOMPETENCJE ZEBRANIA OGÓLNEGO PROFESORÓW

Kompetencje zasadnicze. Uprawnienia zebrania ogólnego profesorów w okresie dwudziestolecia międzywojennego ulegały stałemu zmniejszaniu. Z pierwotnie bardzo rozległego zakresu działania niewiele pozostało do końca II Rzeczypospolitej, z drugiej strony było to działanie przeciwstawne zmianie charakteru tej instytucji z fakultatywnej na obligatoryjną. Uprawnienia zebrania ogólnego profesorów dzieliły się na niezależne oraz zależne od zatwierdzenia przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Przez cały okres międzywojenny do niezależnego zakresu działania zebrania ogólnego profesorów należało tylko: uchwalanie regulaminu zebrania ogólnego profesorów

[40] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.
[41] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.
[42] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.
[43] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.
[44] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.
[45] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.
[46] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.
[47] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

i jego zmian; przyjmowanie do wiadomości rocznego sprawozdania rektorskiego z działalności uczelni; przyjmowanie do wiadomości rocznego sprawozdania dziekańskiego z działalności wydziału oraz rozpatrywanie spraw ogólnoakademickich, które rektor, według swego uznania, przedłożył ze względu na ich znaczenie[48]. Niewiele – jednak pierwotnie zakres tych uprawnień był znacznie szerszy i rozciągał się na: wnioskowanie do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o utworzenie albo likwidację wydziałów, oddziałów oraz katedr; wybieranie rektora; wybieranie zastępcy prorektora; zatwierdzanie wniosków rad wydziałowych o mianowanie profesora (honorowego, zwyczajnego lub nadzwyczajnego)[49]; wnioskowanie do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o usunięcie profesora z katedry (wyłącznie na podstawie wyników postępowania dyscyplinarnego); zatwierdzanie uchwał rad wydziałowych o nadaniu tytułu docenta[50]; zatwierdzanie uchwał rad wydziałowych o nadaniu honorowego stopnia naukowego, o ile nie został on nadany za zasługi społeczne lub polityczne; opiniowanie statutów prywatnych szkół akademickich dla potrzeb Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego[51]. Kompetencje powyższe zebranie ogólne profesorów wytracało stopniowo. Od 6 marca 1928 roku utraciło prawo do wnioskowania o usunięcie profesora z katedry[52]. Od 1 maja 1933 roku wybór rektora przekazano zebraniu delegatów wydziałów w uczelniach wielowydziałowych, a zebraniu profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych w szkołach jednowydziałowych. Od 1 września 1933 roku zebranie ogólne profesorów straciło kompetencję do: wnioskowania o utworzenie albo likwidację wydziałów, oddziałów i katedr – na rzecz senatu lub rady wydziałowej; powoływania zastępcy prorektora – na rzecz senatu; zatwierdzania wniosków rad wydziałowych o mianowanie profesora (honorowego, zwyczajnego lub nadzwyczajnego) oraz o nadaniu tytułu docenta – odtąd nie były one wymagane na poziomie uczelnianym[53]; zatwierdzania uchwał rad wydziałowych o nadaniu honorowego stopnia naukowego – na rzecz senatu; opiniowania statutów prywatnych szkół akademickich – odtąd nie wymagane. W zamian zebranie ogólne profesorów uzyskało prawo wyrażania opinii w sprawach nauczania i wychowania, a na żądanie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego lub rektora miało wręcz obowiązek wyrażania opinii w sprawach dotyczących szkolnictwa lub nauki. Otrzymało również prawo do wysłuchania i omawiania, bez podejmowania uchwał, przedstawianych przez rektora planów działalności szkoły akademickiej[54].

Do zależnego od zatwierdzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zakresu działania zebrania ogólnego profesorów należało pierwotnie: uchwalanie

---

[48] Ibidem.

[49] Jednak wniosek rady wydziałowej wymagał również zatwierdzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a aktu mianowania dokonywał szef państwa, początkowo Naczelnik Państwa, a następnie Prezydent Rzeczypospolitej.

[50] Jednak uchwała rady wydziałowej w tej sprawie wymagała również zatwierdzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i dopiero wówczas nabierała mocy prawnej.

[51] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.

[52] *Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o stosunku służbowym profesorów państwowych szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół* – Dz.U. z 1928 r. Nr 24, poz. 204. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 6 marca 1928 roku. Uchylone 20 listopada 1958 roku *Ustawą z dnia 5 listopada 1958 r. o szkołach wyższych* (Dz.U. z 1958 r. Nr 68, poz. 336).

[53] Senat wyrażał jedynie niewiążącą opinię dla Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

[54] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

statutu i jego zmian; uchwalanie budżetu i jego zmian; zatwierdzanie uchwał rad wydziałowych o nadaniu honorowego stopnia naukowego za zasługi społeczne lub polityczne[55]. Od 1 września 1933 roku zebranie ogólne profesorów utraciło na rzecz senatu kompetencje do uchwalania budżetu i jego zmian oraz do zatwierdzania uchwał rad wydziałowych o nadaniu honorowego stopnia naukowego[56]. Od 14 lipca 1937 roku zebranie ogólne profesorów utraciło na rzecz senatu prawo do uchwalania statutu i jego zmian[57]. Jak widać, z tej kategorii kompetencjizebraniu ogólnemu profesorów nie pozostało do 1939 roku nic.

Kompetencje dodatkowe w szkołach akademickich jednowydziałowych w latach 1933–1937. Wraz z wprowadzeniem obligatoryjności funkcjonowania zebrania ogólnego profesorów we wszystkich szkołach akademickich w tych jednowydziałowych jego kompetencje znacząco wzrastały. Przy czym możliwe tu były dwie ewentualności. Uprawnienia zebrania ogólnego rozszerzały się tylko o kompetencje rady wydziałowej albo dodatkowo o zakres obowiązków senatu. Zależne to było od postanowień statutowych. Podobnie jak w przypadku kompetencji zasadniczych, także i w tym przypadku można je sklasyfikować na niezależne oraz na zależne od zatwierdzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Poniższa lista nie jest kompletna i zawiera jedynie, zdaniem autora, najistotniejsze uprawnienia, warto bowiem pamiętać, że rada wydziałowa posiadała swego rodzaju domniemanie kompetencji w zakresie spraw dydaktycznych i naukowych, a senat w zakresie spraw administracyjnych i gospodarczych.

Do niezależnego zakresu działania zebrania ogólnego profesorów, przejętego z kompetencji rady wydziałowej, zaliczało się dodatkowo: wnioskowanie o powołanie kierownika zakładu niezwiązanego z żadną katedrą albo obejmującego kilka katedr; opiniowanie statutu studium specjalnego; przyjmowanie rocznych sprawozdań kierowników zakładów; powoływanie komisji referencyjnych do konkursów na stanowiska profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych; wyrażanie opinii naukowych; nadawanie akademickich stopni naukowych i zawodowych; nadawanie honorowego stopnia naukowego, o ile nie został on nadany za zasługi społeczne lub polityczne; prowadzenie przewodu habilitacyjnego (uznanie kwalifikacji osobistych kandydata, ewentualne uznanie równorzędności tytułu doktorskiego lub innego tytułu naukowego nadanego w zagranicznej szkole akademickiej, ewentualne zwolnienie kandydata z obowiązku posiadania stopnia doktorskiego, uznanie kwalifikacji naukowych habilitanta, wybór referentów, przyjęcie rozprawy habilitacyjnej, ewentualne zwolnienie kandydata z odbycia dyskusji habilitacyjnej, ocena dyskusji habilitacyjnej, ewentualne zwolnienie kandydata od wygłoszenia wykładu habilitacyjnego, ocena wykładu habilitacyjnego); uznanie ważności prawa wykładania uzyskanego w innej szkole wyższej; wnioskowanie do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o cofnięcie docentowi prawa wykładania[58]. Od 1 września 1936 roku pojawiło się tu również utrzymanie prawa wykładania na wydziale przez docenta, który został profesorem na innym wydziale lub w innej uczelni[59].

---

[55] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.

[56] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[57] Dz.U. z 1937 r. Nr 52, poz. 406.

[58] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[59] *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 kwietnia 1936 roku o sposobie postępowania habilitacyjnego w państwowych szkołach akademickich* – Dz.U. z 1936 r. Nr 38, poz. 290.

Do zależnego od zatwierdzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zakresu uprawnień zebrania ogólnego profesorów, przejętego z kompetencji rady wydziałowej, zaliczało się dodatkowo: wnioskowanie o mianowanie profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych, honorowych i tytularnych[60]; wybór osoby na zastępcę profesora; nadawanie honorowego stopnia naukowego za zasługi społeczne lub polityczne; nadanie prawa wykładania; zgoda na rozszerzenie prawa wykładania na inną dziedzinę nauki niż przyznaną z tytułem docenta; układanie programów wykładów i ćwiczeń.

Do niezależnego zakresu działania zebrania ogólnego profesorów, przejętego z kompetencji senatu, zaliczało się dodatkowo: wnioskowanie, lub opiniowanie, zmian organizacyjnych w uczelni (oddziały, studia specjalne, katedry, zakłady); wybieranie zastępcy prorektora; opiniowanie dla Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego półrocznych sprawozdań rektorskich z zarządu sprawami majątkowymi szkoły; ustalanie programu potrzeb budowlanych szkoły; ustalanie zasad umów o wykłady i ćwiczenia z nauczycielami akademickimi w przypadkach, gdy środki na ich wynagrodzenia pochodziły z majątku własnego uczelni; uchwalanie regulaminu zgromadzeń akademickich[61]; zatwierdzanie statutów stowarzyszeń akademickich i ich zmian; wybór kuratorów sprawujących nadzór nad stowarzyszeniami akademickimi; rozstrzyganie odwołań władz stowarzyszeń akademickich od decyzji kuratora; zawieszanie działalności i rozwiązywanie stowarzyszeń akademickich w przypadkach i na zasadach określonych państwowymi przepisami prawnymi[62].

Do zależnego od zatwierdzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zakresu uprawnień zebrania ogólnego profesorów, przejętego z kompetencji senatu, zaliczało się dodatkowo: uchwalanie i zmiana budżetu; wyrażanie zgody na prowadzenie wykładów w języku innym niż polski; wybór sędziów i członków odwoławczej komisji dyscyplinarnej do orzekania w sprawach dyscyplinarnych studentów; zgoda na nabycie, zbycie albo obciążenie nieruchomości uczelni; zgoda na przyjęcie przez szkołę spadków i darowizn pod warunkiem obciążającym[63].

Rada profesorów w szkołach akademickich jednowydziałowych w latach 1937–1939. Nowelizacja prawa akademickiego wprowadziła od 14 lipca 1937 roku w uczelniach jednowydziałowych instytucję rady profesorów, która posiadała łącznie kompetencje zebrania ogólnego profesorów, senatu i rady wydziałowej – przewidzianych dla szkół wielowydziałowych. Jednak w dalszym ciągu można było w takich szkołach fakultatywnie wprowadzić senat. Skład rady profesorów był identyczny jak skład zebrania ogólnego profesorów w analogicznym okresie. Instytucja rady profesorów wymaga jednak osobnych rozważań[64].

---

[60] Aktu mianowania dokonywał Prezydent Rzeczypospolitej.

[61] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[62] *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 30 kwietnia 1933 roku o stowarzyszeniach akademickich* – Dz.U. z 1933 r. Nr 30, poz. 259. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 1 maja 1933 roku. Zastąpione 17 listopada 1937 roku *Rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 października 1937 roku o stowarzyszeniach akademickich* – Dz.U. z 1937 r. Nr 78, poz. 572. Weszło w życie z dniem ogłoszenia. Uchylone 30 października 1947 roku *Dekretem z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego* (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415).

[63] Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[64] Dz.U. z 1937 r. Nr 52, poz. 406.

ZAKOŃCZENIE

Zebranie ogólne profesorów nie cieszyło się, ani w szkołach akademickich, ani w samym, najbardziej zainteresowanym, środowisku profesorskim II Rzeczypospolitej, zbytnią popularnością i władze państwowe z całą pewnością to dostrzegały. Pierwotnie prawodawca postanowił pozostawić uczelniom akademickim swobodną decyzję co do charakteru najwyższego kolegialnego organu samorządowego. Był to wybór pomiędzy demokracją bezpośrednią – reprezentowaną przez zebranie ogólne profesorów, a demokracją pośrednią – reprezentowaną przez senat. Aby to dostrzec, wystarczy porównać dane dotyczące składu zebrania ogólnego profesorów i senatu. Członkami tego ostatniego organu byli obligatoryjnie: rektor, prorektor i dziekani, a fakultatywnie mogli nimi być: prodziekani lub delegaci rad wydziałowych – zależnie od postanowień statutu[65]. W zebraniu ogólnym profesorów jedynie docenci mieli charakter przedstawicieli, stanowili jednak nieznaczną mniejszość, pozostali, czyli profesorowie, reprezentowali wyłącznie samych siebie. Pozornie mogłoby się wydawać, że możność bezpośredniego decydowania o najistotniejszych sprawach uczelni, bez konieczności zdawania się na reprezentantów, jest atrakcyjna dla kadry profesorskiej. Profesorowie przecież należeli (i należą) niekwestionowanie do elity intelektualnej kraju i uprawnienie do uczestniczenia w podejmowaniu takich decyzji bez pośredników powinno być zgodne z ich ambicjami i niezależnością myślenia. Rzeczywistość jednak była w tym przypadku bardziej prozaiczna. Otóż z członkostwem w zebraniu ogólnym profesorów wiązał się tylko jeden wyżej omówiony przywilej, ale nie szły za nim żadne profity o charakterze materialnym. Z drugiej zaś strony wiązało się ono z dodatkowymi obowiązkami (uczestnictwo w posiedzeniach, zajmowanie publicznego stanowiska w czasem kontrowersyjnych sprawach oraz prace organizacyjne związane z funkcjonowaniem tej instytucji), których profesorom (zwłaszcza zwyczajnym i nadzwyczajnym) i bez tego nie brakowało. W praktyce wygodniej było zatem zrezygnować z prestiżu członka zebrania ogólnego profesorów, na rzecz przekazania prawa do decyzji senatowi, w którym zasiadali przede wszystkim wiryliści, z tytułu piastowanego urzędu (rektor, prorektor, dziekan, prodziekan), oraz ewentualnie delegaci wydziałów, którymi zostawali zasadniczo najaktywniejsi, ci, których ambicjom i zainteresowaniom to odpowiadało. Jeżeli zebranie ogólne profesorów istniało w strukturze organizacyjnej uczelni, trudno było się uchylać od udziału w jego pracach, dlatego szkoły najczęściej decydowały się w latach 1920–1933 na rezygnację z niego albo rezygnowały po pewnym okresie doświadczeń, czego przykładem może być Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie[66]. Czynnikiem, który również należy brać pod uwagę, choć z pewnością mniej istotnym, była liczebność kadry profesorskiej, która w największych uczelniach mogła prowadzić do powiększania się problemów organizacyjnych danej szkoły akademickiej związanych z organizacją prac rozrośniętej instytucji.

Władze państwowe miały świadomość nastrojów, jednak reformą przeprowadzoną w 1933 roku wybrały rozwiązanie pośrednie. Wprowadziły mianowicie obligatoryjność działania zebrania ogólnego profesorów w każdej szkole akademickiej. Jednak z drugiej

[65] Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494; Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

[66] *Statut Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie*, Lwów 1929 (lub nieco później).

strony ograniczały stopniowo pomiędzy 1928 a 1937 rokiem kompetencje tego organu, aby tym samym zmniejszyć „koszty" członkostwa. Szczerze powiedziawszy, wraz z odebraniem w 1937 roku uprawnienia do ustanawiania i zmian statutu uczelni sens istnienia zebrania ogólnego profesorów został ostatecznie podważony. Dlatego, niezależnie od zmiany systemu politycznego, wydaje się, że zniesienie tej instytucji w 1947 roku było raczej naturalną ewolucją. Fakultatywność tego organu od początku stawiała go na straconej pozycji, bo ze względów czystej „ekonomii" wypierany był przez senat, zarówno dla samej uczelni, jak i dla samych profesorów wygodniejszy w funkcjonowaniu. Wprowadzenie w 1933 roku jego obligatoryjności, wraz z olbrzymim zmniejszeniem jego uprawnień decyzyjnych, było raczej wyrazem braku zdecydowania u rządzących, może również brakiem odwagi do przyznania się do klęski koncepcji niż rzeczywistą próbą nadania tej instytucji znaczenia. Najlepszym zaś dowodem na niepraktyczność takiej instytucji jest to, że od 1947 roku do dnia dzisiejszego nie została reaktywowana w systemie krajowego szkolnictwa wyższego.

INSTITUTION OF THE PROFESSORS' GENERAL MEETING AT THE PUBLIC UNIVERSITIES IN THE SECOND POLISH REPUBLIC

The article describes the institution of the Professors' General Meeting which constituted the highest collegial self-government body at universities in the Second Polish Republic. The basic formal and legal conditions for the functioning of the institution are described. The body of the article is divided into six parts. The introduction points to the unique nature of the General Meeting in the context of Polish academic legislation of the 20thcentury and the first decade of the 21st century as well as the grounds for commencing the research from the date of 15 September 1920. Subsequently, the system of public academic education is described, including the classification of universities within the scope relevant for the subject of the research, and academic privileges considered unique in comparison with other research and education units are specified. The second chapter discusses the institution of the Professors' General Meeting and its three stages of development that can be identified in the interwar period. The author also analyzes the member roster and its changes in time as well as the impact that the academic groups (teachers, administrative employees and students, including all ranks and categories) exercised upon the functioning of the university, comparing the 1920–1939 period and the Third Polish Republic. The next chapter describes the basic procedures of the Professors' General Meeting. The further deliberations concern the detailed competences of the body with special emphasis put on the reduction of these competences and their classification in terms of dependence on or independence from the approval of the Minister of Religious Denominations and Public Education. Additionally, the specific character of the Professors' General Meeting in one-faculty universities in 1933–1937 is also discussed since the rights of that body in such cases were extended by the responsibilities of the faculty council and the university senate. The article is concluded with a summary of basic facts from the history of the institution of the Professors' General Meeting at public universities in the interwar Poland and an attempt to explain the conspicuous tendencies in its development and the reasons for this development.